

८. श्री भवानी भिक्षु

[संवत् २०३३ साल कार्तिक ४ गते रोज ४ का दिन आयोजित समारोहमा 'आगत' भन्ने ग्रन्थको लागि प्रदान गरिएको संवत् २०३२ सालको 'मदन पुरस्कार' त्यसका रचयिता श्री भवानी भिक्षुले ग्रहण गरेपछि व्यक्त गर्नुभएको उद्गार। यो उद्गार नेपाली त्रैमासिक अङ्क ६८ बाट उद्धृत गरिएको हो। स्मरणीय छ त्यसबखत श्री भिक्षुको गलाको भर्खर मात्र अपरेसन भएको कारण उहाँ बोल्ने स्थितिमा नहुँदा उहाँको उद्गार राष्ट्रकवि श्री माधव घिमिरेले पढ्नुभएको थियो। (हेर्नु- नेपाली अङ्क ६८ पृष्ठ ६०)]

सम्माननीया रानीसाहेब, संस्थापिका मदन पुरस्कार गुठी, तथा उपस्थित महिला र सज्जनवन्द !

हालै प्रकाशित मेरो 'आगत' उपन्यास 'मदन पुरस्कार'द्वारा पुरस्कृत भएको छ। एउटा लेखकको नाताले भिक्षु लेखकको लागि निश्चय नै यो एउटा आनन्दको विषय र अवसर हो। तर यसको लागि व्यक्तिगत रूपमा आभार प्रकट गर्ने अधिकार भिक्षु व्यक्तिलाई छैन। कुनै कृति लेखुन्जेल लेखकको हुन्छ, तर प्रकाशित भएपछि त्यो जनता वा समाजको हुन जान्छ। यसैले 'आगत' पुरस्कृत भएको छ भने- आभारीचाहिँ समाज नै भएको छ। अर्को कुरा के छ भने- यो राशि कसैलाई दिइने कुनै प्रदान होइन, अर्को कुनै ठूलो 'देय' होला, दिनै पर्ने देय ! प्रदान नै गरिएको हो भने त्यो प्रदान साहित्यलाई भएको होला। साहित्यचाहिँ जातीय संस्कार हो, जातिको गौरव हो, जातिको गुरुता औ महानता हो, जातीय सम्पत्ति हो। अतएव 'मदन पुरस्कार'को माध्यमले जातिले आफ्नो साहित्यिक विशिष्टताको स्वीकृति पाएको छ औ स्वयम् नै गर्वित भएको छ। भिक्षुचाहिँ एउटा उपकरण मात्र हो तर यति भनेर मैले पन्छिन चाहेको होइन, चाहन्न पनि। अन्ततः भिक्षु पनि नेपाली जातिकै एउटा सदस्य हो। फलतः प्रत्येक नेपाली जस्तै आभारी यो भिक्षु पनि भएको छ।

ऊँडै चौथाई शताब्दी जति अघि 'मदन पुरस्कार'को स्थापना भएको थियो र त्यसको एक वर्षपछि पहिलो पुरस्कार तीन जना लेखकहरूले पाएको कुरा घोषित हुँदा मैले आफ्नाफै भनेको थिएँ- 'यो हाम्रो देशको 'नोबल प्राइज' हो।' त्यसको

धेरैपछि भारतमा 'ज्ञानपीठ पुरस्कार' को घोषणा भएको बखत पनि मनमनै सम्झेंको थिएँ- 'हाम्रो दैशिक परिधि, जनसङ्ख्या, वित्त र आयको अनुसार, दस हजारको 'मदन पुरस्कार' लाख रुपियाँको 'ज्ञानपीठ' पुरस्कारभन्दा कम्तीको छैन।' फेरि अहिले त वर्तमान श्री ५ महाराजाधिराजबाट नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठानद्वारा दिइने विभिन्न पुरस्कारहरूमध्ये एक लाखको पुरस्कार पनि घोषित भएकै छ। कसैले भन्न सक्ने- 'नेपाली जन-मानस सङ्कुचित छ।' नेपाली वित्त सानो होला, तर नेपाली चित्त सानो छैन।

मदन पुरस्कारको स्थापना-घोषणा सुनेपछि एउटा गद्गद भावको पनि स्मरण हुँदै छ। सम्झेंको थिएँ- 'यस नेपालमा र यस राजधानीमा सयकडौँ सम्पत्तिशाली छन्, धनपति कुवेर छन्, तिनीहरूले लाखौँ रुपियाँ झूट-क्रीडामा गुमाउँछन्। तिनका व्यक्तिविलास र मोज-मज्जाको व्यय भनिसाध्य छैन। तर त्यस्तो एउटै कुवेरले पनि साहित्यको नार्जमा दस रुपियाँको पनि त्याग गरेन। देशको साहित्यिक अभिवृद्धिको लागि कुनै कुवेरको स्वर्णकोषबाट दस रुपियाँ त के दस पैसा पनि प्रदेयको रूपमा निस्कन चाहेंन, निस्कन सकेन। निस्क्यो भने आज एक जननारीको व्यक्तिगत पकेटबाट। साहित्यको लागि, जातीय संस्कारको लागि, जातिको रुचि-परिष्कारको लागि र प्रकारान्तरले देशको भावनात्मक सांस्कृतिक गुणवत्ताको लागि केही समर्पण भयो भने रानी जगदम्बा कुमारीको निजी पर्सबाट! कुराको आन्तरिकतामा जसरी मेरो तात्कालीन युवामनको भावुकता, भावना, आत्मविभोर, गद्गद-प्राण र आदरनत भएको थियो आज त्यो अवस्था कथनीय छैन, स्मरणीय मात्र रहेको छ।

मदन पुरस्कारको दस हजारको राशि यस भिक्षु कवि, लेखकको लागि कुनै महत्त्वको रकम होइन। महत्त्वको वस्तु साहित्यको नार्जमा प्रदत्त 'मदन पुरस्कार' हो। पुरस्कारप्रति म आदरनत छु, श्रद्धालु छु र कामना गर्छु- यस्तो श्रेयवान् त्यागभावना हाम्रो देशमा निरन्तर बढ्दै जाओस् र 'मदन पुरस्कार' एउटा आदर्श बनोस्, उदाहरण रहोस्।

आशा गर्छु, यहाँ समुपस्थित विद्वद्-समुदायप्रति मेरो आजको आदर भावना, कतिपय शब्द सस्नेह स्वीकृत हुनेछ। भर्खर पाँच-सात दिनअघि मात्रै एउटा ठूलो रोगबाट मुक्त जस्तै भएर आए पनि साँझै दुर्बल छु। मेरो वाणी पनि आंशिक रूपले अबरुद्ध र मानसिकता अस्थिर छ। फलतः जन्मै भावनाको अभिव्यक्ति मेरो लागि असम्भव भएको छ, शरीर असमर्थ भएको छ। यी भनिएजतिमा पनि अनेकन नुटि होलान्। त्यस्ता साराको लागि मेरो दैहिक अस्वस्थतामा दयाद्र भई मलाई अवश्यमेव क्षमा दिनुहोला भन्ने आशा छ।

धन्यवाद !

'जय साहित्य देवता'

